

ԵՐԵՎԱՆԻ ԵՐԿՐՈՒԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ՅՐԾՐՈՒՆԻ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի. կէս տարվանը 6 ռուբ. Առանձին համարները 5 կոպէկով. Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատան մէջ. Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакция „Мшакъ“. Կամ Tiflis, Rédaction „Mschak“. Տ է 1 է Ք օ ն Ն 253.

Պարագրուծիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերէց). Յայտարարութիւն ընդունում է ամէն լիզուով. Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ. Տ է 1 է Ք օ ն Ն 253.

Վարչախոյն վաճառական Գարբիէ Ալիբէկեանը, որ Վարչախոյնը եկել է իր սիրելի կնոջը՝

ԵՂԻՍԱԲԷԹ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ ԱԼԻԲԷԿԵԱՆԻՆ

Թողնուց երկու շաբաթ յետոյ, հոգեկան կակիծով խնդրում է ազգականներին և ծանօթներին շնորհ բերել հանդուցալի հոգեհանգստին սեպտեմբերի 21-ին, Գուրգայիսի Հայոց եկեղեցին: Պատարագի սկիզբն է առաւօտեան ժամը 10-ին:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Լուրջ վերաբերմունք. — Ներքին Տեսչութիւն. Մամուլ. Երկայացում Գլխակայի յիշատակին. Բագուի խօսքայի ընթացքը. Եւթմալի Ներգրութեան. Երբեք լուրեր. — ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Պատերազմի շուրջը. Եւթմալի Շտաբայի վայրէջք. Արտաքին լուրեր. — ՀԵՌՈՒՆԻՆԵՐ. — ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. — ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Անհրաժեշտացանքներ:

ԼՈՐՋ ՎԵՐԱԲԵՐՄՈՒՆԷՔ

Մենք բոլորս գիտենք, որ մեր երկրի անտեսական պայմանները փոխվում են. բայց որոշ գաղափար չունենք այն բանի մասին, թէ որ աստիճան նրանք խոր և էական են կամ ինչ արտայայտութիւններ են նրանք ստացել զանազան տեղերում: Մինչդեռ այդ գիտենալը շատ կարևոր է: Տնտեսական ազդեցութիւնները, իրանք լինելով հետևանք անցեալի, պայմանաւորում են մի շարք գաղափարներ, որոնք նշանակութիւն ունեն մարդկանց ոչ միայն անտեսական, այլ և հասարակական կեանքի համար: Մեր երկրում շինվեցին ամէն տեսակ ձանապարհներ, կառուցվեցին երկաթուղիներ, բացվեց նուազին հարողակցութիւն, հիմնվեցին գործարաններ և սկսեցին գործել դրամագլուխներ զանազան ասպարէզներում: Այդ բոլորը միացած մեր դիւրական անտեսութեան նորագոյն

պայմանների հետ, առաջ բերին բազմաթիւ կենսական հարցեր, որոնք զբղւած են մեր առաջ որոշ լուծումներ ստանալու համար:

Սակայն մեր մէջ ընդհանուր մտածողութիւնը շատ քիչ բան է պարզել այդ ասպարէզում: Մենք չենք ուսումնասիրել, օրինակ, թէ նոր տնտեսական պայմանները արդեօք առաջ են բերել տնտեսական նոր կազմակերպութիւններ, թէ ոչ աստիճան մեր գիւղական կենցաղը և մանր արհեստը ենթարկվել են փոփոխութիւնների կամ կրում են քայքայման նշաններ իրանց վրա:

Ընդհանուր ակնարկներ և տնտեսական ենթագրութիւններ երևացել են մամուլի և գրականութեան մէջ, մեր նոր կեանքի մի քանի գծեր արձագանք են գտել նաև վիճաբանութեան մէջ, բայց լուրջ ուսումնասիրութիւններ և վիճակագրական հետազոտութիւններ բացակայում են:

Եթէ անտեսական կեանքի փոփոխութիւնները ազդող և պայմանաւորող նշանակութիւն ունեն իրերի վիճակի վրա, անհրաժեշտ է, որ մենք համակված լինելով այդ երևոյթների կարևորութեան գիտակցութեամբ, միջոցներ ձեռք առնենք լուրջ ուսումնասիրութիւններ անելու, հիմնված փաստերի և վիճակագրական թուերի վրա:

Բ Ա Ն Ա Ս Ի Ր Ա Կ Ա Ն

ԱՆԵՐԵՒՈՒԹԱՅԵԱԼՆԵՐԸ

Նախօրի, սեպտեմբերի 7-ին

Նախորդ թղթակցութեամբ ասուելագծեցի երկու դէժը մեր այն ցեղային տրպաններէն, զոր ժամանակը արհեստցանկու վրա է. ուրիշ մեծանորներու մէջէն այսօր ալ յիշատակեմ երկու անձնաւորութիւն, որոնք կը պատկանին տեսակի մը, որ ոչ միայն չանհետիր, այլ և մշտանորոգ կը յաւերժանայ: Մարտիրոս Թօգաթեան, որ Մանչեսթր վարձանեցաւ ու Միւրայի Յակոբեան, որ Պօլիս մեռաւ, իրենց մահուամբ թէ եւրօպա և թէ Պօլիս հայոց հանրային ուղարկութիւնը իրենց վրա դարձուցին: Պօլսոյ մամուլը այդ կորուստները ակրանուազ ողբերով լացաւ. ու թէ՛ մըն ալ և հա՛ա այդ մահերը գուցէ հանրային սուգի մը տրտմութեամբը համակէին ժողովուրդը:

Ինչո՞ւ այս վիշտը: Հարցումին պատասխանը պէտք էր Պօլսոյ լացմար-մամուլին հարցնելու, բայց «Մշակին» մէջ քանի մը տեղեկութիւններ հարցողներով, ընթերցողներուն կը թողոյն: Երկրակացութեան մը յանգրի: Ծաղի մը առջև հանրութեան վշտին խորութիւնը կամ անօրութիւնը այդ հանրութեան հոգեբանութիւնը ուսումնասիրելու կը սատարէ:

«Միւրայի Յակոբեան» անունը կարելի է, որ ծանօթ ըլլայ «Մշակի» ընթերցողներէն ուսմանց, թէ և այդ անունը թիւրքիս օրագիր կարգացող ամէն հայու ընտանի եղած ըլլայ. իսկ «Մարտիրոս Թօգաթեան» անձնօթ մըն էր նոյն իսկ Պօլիս, և անուշտ պիտի շարունակէր անձնօթ մնալ, եթէ երկու տարի մը առաջ օրագրական հեղինակը չըլլար թէ՛ մըն և անտեսական համար: Եւ տարակոյտ չը կայ, թէ ոչ որ Թօգաթեանով պիտի հետաքրքրուէր, եթէ, ինչպէս կը ձայնուն, երկու միլիոն ռուբլի գումար մը թողած չըլլար իր անուղղակի ժառանգներուն: Ու այս առթիւ է, որ ամեն պոզուներու վրա հարցում մը կը թուչ:

—Հապա ազգի՛նս

Եւ այս հետաքրքրող հարցումը բերնէ բերան կը պտուրի նա մանաւանդ այն պատճառաւ, որ, հանդուցեալ՝ ամուրի մը՝ ուղղակի ո՞ւ և է ժառանգորդ չէ ձգել: Մինչև այս տողերը գրուած պահուստ, Պօլիս հասած թերթերուն մէջ յոյս մըն է միայն, որ կը պլուրալ, առանց դրական իրականութեան մը կազդուրիչ համբարին, հետևաբար տակաւին կարող չենք ոչ պարտաւանք մը ժայթքեցնել, ոչ գովասանք մը բանաձևել: Սպասելով ուրեմն նորագոյն տեղեկութեանց, որպէս զի կարենանք գիտակցօրէն գնահատել բաղձանաբուստ տրպար-հայը, այսօր բաւական համարենք գործի մարդուն վրա խօսել:

Գործի մարդերուն գէժը ուսերնիս արհաւիրանքով վեր վեր չենք թողութիւն. ընդհակառակը աչքերնիս կը յարենք գործի ասպարէզը, ուր երևան կուգայ ժողովրդի մը մտաւորական կորովը և բարոյական ուժը:

Թէ Թօգաթեան և թէ Յակոբեան, որ նմանապէս մեծակ հարստութիւն կը թողու, կը պատկանին թիւրքիոյ հայոց նոր սերունդ վաճառականական դասակարգին, որուն կենսաբանականը Մանչեսթր է, ու կարեւոր մասնակցութիւն ունին Ասիոյ հետ եւրօպական առեւտուրին: Յիշեալ երկու անձները, նման ուրիշ շատերու հետ, անհրաժեշտ են մեր ժամանակին և և է ժառանգութեան ստացումը իրենց խելոյն ու աշխատութեամբ «մարդ եղան» — ինչպէս ըստազական գրքումը սովորութիւն է ըսել դրամ շահողներուն համար: Առեւտրական այդ դասակարգը ընդհանուր կերպով «պարկեղտութեան և պատուաւորութեան» համբաւը կը վայելին, և այդ համբաւն ալ կարգաբացանքն: Թէ Թօգաթեան և թէ Յակոբեան «պարկեղտ ու պատուաւոր» վաճառական դասուն յառաջապահներէն էին: Ի հարկէ, յայտնի է, թէ գործի աշխատին մէջ «պարկեղտութիւն և պատուաւորութիւն» մասնագիտական բաներ են, մեկնութիւններով, որոնք իրենց յատուկ են ու շատ դիւրբըմունքի չեն անոնց, որ առեւտրական միջավայրին օտարտաի են: Եւրօպայի կամ եւրօպական հայ վաճառականութեան մէջ անակութիւնը բացառապէս ձախորդութիւն է, պարտքերու վճարումը կանօնաւորապէս կը կատարուի և խստումներ կը յարուսին. ահա պարկեղտութեան և պատուաւորութեան ընդհանուր սահմանները: Իսկ բնորոշ հայ վաճառականութեան և կրօնականութեան միջակայքը կը կրեն, որ անշուշտ գործի կեանքի փորձառութեան հետևանք է: Վերջին սաս տարուան ղէպերուն մէջ թիւրքիոյ հայ վաճառականներուն փոփոխմտութեանց պարագայները մինչև վատութեան կը հասնին:

Այդ դասակարգը միանգամայն շատ չափաւոր զարգացում ունի. բայց ինչ որ սրտապակուրդով երևոյթ մըն է, այն է թէ չեն պակասի հայ վաճառականներ, որոնք մինչև իսկ իմաստասիրական, պատմական ու բանաստեղծական զրբեր ալ կը կարդան և կուսումնասիրեն: Գրականութեամբ պարագողներ ալ կը գտնուին, և ունին երկտասարը վաճառականներ, որոնք մինչև զեղբարեկամական զրաւանութեան մէջ ալ նշանաւոր կը հանդիսանան: Կը ձանձնամ նաև խոշոր վաճառականներ, որոնք թէ՛ն, Սըբէնքը վերձանելու կը հետամտեն:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Մ Ա Մ Ո Ւ Լ

Վարոց չափազանց աչքի ընկնող երևոյթ է դարձել, որ մամուլը Ռուսաստանում յետ է մնում հասարակութիւնից, որ հասարակական մարքի մէջ տեղի ունեցող հոսանքները մամուլից առաջ են գնում, արտայայտութիւն չը գտնելով նրա մէջ: Ի՞նչ է սա նշանակում: Միթէ այն, որ Ռուսաստանի մամուլը յետամնաց, պահպանողական է իր էութեամբ: Երկու դարի կը լինէր այսպիսի մի միտք առաջ բերել՝ մամուլի յետամնացութեան երևոյթը բացառելու համար: Եղի են և այժմ էլ կան առաջաւոր օրգաններ, որոնք ուղարկը են ղէպի հասարակական մտքի հոսանքները, շարժումները: Առաջներում այդ օրգանները գտնուում էին դրօշակներ հասարակական մտքի այս կամ այն դաւանութեան համար, դաւանում էին կուսակցութիւնների պարագլուխներ, ներշնչողներ, ոգևորողներ: Այժմ այդպիսի պաշտօն կատարել չեն կարողանում մամուլի ստալուր օրգանները: Ո՞վ է մեղաւորը: Մեղաւորը, ասում է պ. Իզգոնով «Образовани» ամսագրի մէջ, յամենայն դէպս առաջաւոր մամուլի աշխատողները չեն:

Ամբողջ շաբաթներով դուր մեր առաջագիտական օրգանների մէջ չէք գտնի ոչ մի արձագանք այն սուր հրատապ թեմաների մասին, որոնք շարունակ խօսակցութեան նիւթ են հասարակութեան մէջ: Ես, ի հարկէ, չեմ մեղադրում գրողներին, որովհետև չափազանց լաւ գիտեմ, թէ ինչից է այդ առաջանում:

Առաջագիտական լրագիրը ստիպված է լինում կողմնակի նայողի դեր կատարել. նրան մնում է կակաղկով և փնթիւնթաղով, մութ ու թուր խօսել շուրջը եռացող կեանքի մասին: Եւ այս գրութիւնը ձանրանում է մամուլի վրա շատ վատ կերպով: Նոյն իսկ առաջադէմ մամուլը բերանբարեկամ կերպարանք է ընդունում, դաւանում է կանցելիաբայի նման մի բան:

Ստիպվում է կեանքից առանձնացած մի բան, մի այնպիսի բան, որ ուղիղ կապով

տուրին: Յիշեալ երկու անձները, նման ուրիշ շատերու, իրենք ալ հօրեկանական ու և է ժառանգութեան ստացումը իրենց խելոյն ու աշխատութեամբ «մարդ եղան» — ինչպէս ըստազական գրքումը սովորութիւն է ըսել դրամ շահողներուն համար: Առեւտրական այդ դասակարգը ընդհանուր կերպով «պարկեղտութեան և պատուաւորութեան» համբաւը կը վայելին, և այդ համբաւն ալ կարգաբացանքն: Թէ Թօգաթեան և թէ Յակոբեան «պարկեղտ ու պատուաւոր» վաճառական դասուն յառաջապահներէն էին: Ի հարկէ, յայտնի է, թէ գործի աշխատին մէջ «պարկեղտութիւն և պատուաւորութիւն» մասնագիտական բաներ են, մեկնութիւններով, որոնք իրենց յատուկ են ու շատ դիւրբըմունքի չեն անոնց, որ առեւտրական միջավայրին օտարտաի են: Եւրօպայի կամ եւրօպական հայ վաճառականութեան մէջ անակութիւնը բացառապէս ձախորդութիւն է, պարտքերու վճարումը կանօնաւորապէս կը կատարուի և խստումներ կը յարուսին. ահա պարկեղտութեան և պատուաւորութեան ընդհանուր սահմանները: Իսկ բնորոշ հայ վաճառականութեան և կրօնականութեան միջակայքը կը կրեն, որ անշուշտ գործի կեանքի փորձառութեան հետևանք է: Վերջին սաս տարուան ղէպերուն մէջ թիւրքիոյ հայ վաճառականներուն փոփոխմտութեանց պարագայները մինչև վատութեան կը հասնին:

Այդ դասակարգը միանգամայն շատ չափաւոր զարգացում ունի. բայց ինչ որ սրտապակուրդով երևոյթ մըն է, այն է թէ չեն պակասի հայ վաճառականներ, որոնք մինչև իսկ իմաստասիրական, պատմական ու բանաստեղծական զրբեր ալ կը կարդան և կուսումնասիրեն: Գրականութեամբ պարագողներ ալ կը գտնուին, և ունին երկտասարը վաճառականներ, որոնք մինչև զեղբարեկամական զրաւանութեան մէջ ալ նշանաւոր կը հանդիսանան: Կը ձանձնամ նաև խոշոր վաճառականներ, որոնք թէ՛ն, Սըբէնքը վերձանելու կը հետամտեն:

Այդ դասակարգը միանգամայն շատ չափաւոր զարգացում ունի. բայց ինչ որ սրտապակուրդով երևոյթ մըն է, այն է թէ չեն պակասի հայ վաճառականներ, որոնք մինչև իսկ իմաստասիրական, պատմական ու բանաստեղծական զրբեր ալ կը կարդան և կուսումնասիրեն: Գրականութեամբ պարագողներ ալ կը գտնուին, և ունին երկտասարը վաճառականներ, որոնք մինչև զեղբարեկամական զրաւանութեան մէջ ալ նշանաւոր կը հանդիսանան: Կը ձանձնամ նաև խոշոր վաճառականներ, որոնք թէ՛ն, Սըբէնքը վերձանելու կը հետամտեն:

Այդ դասակարգը միանգամայն շատ չափաւոր զարգացում ունի. բայց ինչ որ սրտապակուրդով երևոյթ մըն է, այն է թէ չեն պակասի հայ վաճառականներ, որոնք մինչև իսկ իմաստասիրական, պատմական ու բանաստեղծական զրբեր ալ կը կարդան և կուսումնասիրեն: Գրականութեամբ պարագողներ ալ կը գտնուին, և ունին երկտասարը վաճառականներ, որոնք մինչև զեղբարեկամական զրաւանութեան մէջ ալ նշանաւոր կը հանդիսանան: Կը ձանձնամ նաև խոշոր վաճառականներ, որոնք թէ՛ն, Սըբէնքը վերձանելու կը հետամտեն:

Այդ դասակարգը միանգամայն շատ չափաւոր զարգացում ունի. բայց ինչ որ սրտապակուրդով երևոյթ մըն է, այն է թէ չեն պակասի հայ վաճառականներ, որոնք մինչև իսկ իմաստասիրական, պատմական ու բանաստեղծական զրբեր ալ կը կարդան և կուսումնասիրեն: Գրականութեամբ պարագողներ ալ կը գտնուին, և ունին երկտասարը վաճառականներ, որոնք մինչև զեղբարեկամական զրաւանութեան մէջ ալ նշանաւոր կը հանդիսանան: Կը ձանձնամ նաև խոշոր վաճառականներ, որոնք թէ՛ն, Սըբէնքը վերձանելու կը հետամտեն:

Այդ դասակարգը միանգամայն շատ չափաւոր զարգացում ունի. բայց ինչ որ սրտապակուրդով երևոյթ մըն է, այն է թէ չեն պակասի հայ վաճառականներ, որոնք մինչև իսկ իմաստասիրական, պատմական ու բանաստեղծական զրբեր ալ կը կարդան և կուսումնասիրեն: Գրականութեամբ պարագողներ ալ կը գտնուին, և ունին երկտասարը վաճառականներ, որոնք մինչև զեղբարեկամական զրաւանութեան մէջ ալ նշանաւոր կը հանդիսանան: Կը ձանձնամ նաև խոշոր վաճառականներ, որոնք թէ՛ն, Սըբէնքը վերձանելու կը հետամտեն:

Այդ դասակարգը միանգամայն շատ չափաւոր զարգացում ունի. բայց ինչ որ սրտապակուրդով երևոյթ մըն է, այն է թէ չեն պակասի հայ վաճառականներ, որոնք մինչև իսկ իմաստասիրական, պատմական ու բանաստեղծական զրբեր ալ կը կարդան և կուսումնասիրեն: Գրականութեամբ պարագողներ ալ կը գտնուին, և ունին երկտասարը վաճառականներ, որոնք մինչև զեղբարեկամական զրաւանութեան մէջ ալ նշանաւոր կը հանդիսանան: Կը ձանձնամ նաև խոշոր վաճառականներ, որոնք թէ՛ն, Սըբէնքը վերձանելու կը հետամտեն:

Այդ դասակարգը միանգամայն շատ չափաւոր զարգացում ունի. բայց ինչ որ սրտապակուրդով երևոյթ մըն է, այն է թէ չեն պակասի հայ վաճառականներ, որոնք մինչև իսկ իմաստասիրական, պատմական ու բանաստեղծական զրբեր ալ կը կարդան և կուսումնասիրեն: Գրականութեամբ պարագողներ ալ կը գտնուին, և ունին երկտասարը վաճառականներ, որոնք մինչև զեղբարեկամական զրաւանութեան մէջ ալ նշանաւոր կը հանդիսանան: Կը ձանձնամ նաև խոշոր վաճառականներ, որոնք թէ՛ն, Սըբէնքը վերձանելու կը հետամտեն:

Այդ դասակարգը միանգամայն շատ չափաւոր զարգացում ունի. բայց ինչ որ սրտապակուրդով երևոյթ մըն է, այն է թէ չեն պակասի հայ վաճառականներ, որոնք մինչև իսկ իմաստասիրական, պատմական ու բանաստեղծական զրբեր ալ կը կարդան և կուսումնասիրեն: Գրականութեամբ պարագողներ ալ կը գտնուին, և ունին երկտասարը վաճառականներ, որոնք մինչև զեղբարեկամական զրաւանութեան մէջ ալ նշանաւոր կը հանդիսանան: Կը ձանձնամ նաև խոշոր վաճառականներ, որոնք թէ՛ն, Սըբէնքը վերձանելու կը հետամտեն:

Այդ դասակարգը միանգամայն շատ չափաւոր զարգացում ունի. բայց ինչ որ սրտապակուրդով երևոյթ մըն է, այն է թէ չեն պակասի հայ վաճառականներ, որոնք մինչև իսկ իմաստասիրական, պատմական ու բանաստեղծական զրբեր ալ կը կարդան և կուսումնասիրեն: Գրականութեամբ պարագողներ ալ կը գտնուին, և ունին երկտասարը վաճառականներ, որոնք մինչև զեղբարեկամական զրաւանութեան մէջ ալ նշանաւոր կը հանդիսանան: Կը ձանձնամ նաև խոշոր վաճառականներ, որոնք թէ՛ն, Սըբէնքը վերձանելու կը հետամտեն:

Այդ դասակարգը միանգամայն շատ չափաւոր զարգացում ունի. բայց ինչ որ սրտապակուրդով երևոյթ մըն է, այն է թէ չեն պակասի հայ վաճառականներ, որոնք մինչև իսկ իմաստասիրական, պատմական ու բանաստեղծական զրբեր ալ կը կարդան և կուսումնասիրեն: Գրականութեամբ պարագողներ ալ կը գտնուին, և ունին երկտասարը վաճառականներ, որոնք մինչև զեղբարեկամական զրաւանութեան մէջ ալ նշանաւոր կը հանդիսանան: Կը ձանձնամ նաև խոշոր վաճառականներ, որոնք թէ՛ն, Սըբէնքը վերձանելու կը հետամտեն:

չէ կապված կեանքի հետ, այլ միայն նախ երկրի սահմաններում արձանագրում է այն, ինչ կատարվում է կեանքի մէջ և այս առթիվով անձնատուր է լինում մեծ մասամբ դատարկ դատողութիւնների: Ի հարկէ, ես հետև եմ գաւառական մամուլի ազնիւ և զաղափարական գործիչներին մի որ և է յանդիմանութիւն կարգալու մտքից, և շատ լաւ գիտեմ, թէ մեղաւորը նրանք չեն, որ նրանց տպագրած յօդուածները հակառակի են կամ այն մի աննշան խուճը կրթված մարդկանց, որոնք հետաքրքրվում են վերացական սօցիոլոգիական հարցերով, կամ ներկայացնում են պաշտօնական գրագրութիւնների տեղային և կենսական հարցերի առթիվ, գրագրութիւններ, որոնք կազմվում են որոշ շարքով:

Եւ զարմանալի է, որ այսպիսի գրութեան մասնակցած մամուլը չէ կարողանում գոհացնել հասարակութեան առաջաւոր շերտերը իր այս ընած և թմրած հրապարակախօսութեամբ, որ անտես է անում կեանքի ամենակենսական հարցերը:

Ի հարկէ ոչ: Այս ճիշդ և միանգամայն արդարացի նկատողութեան մի յօդուած է նուրբիլ պ. Բերլին «Ваканск. Извѣстія» լրագրի մէջ: Ես ինքն էլ, ի հարկէ, խնայողանում է պ. Իզգոնովը ասածների ճշմարտութիւնը, աւելի պարզաբանում է վերև յիշատակած տխուր երևոյթի պատճառը: Բայց մեզ համար հետաքրքրական այդ չէ: Անցեալ տարի նոյն «Вак. Извѣс.» պահանջում էր, որ «Մշակը» բացառութիւն կազմէ Ռուսաստանի մամուլի մէջ: Եւ երբ մենք էլ մեր կողմից ստիպողաբար պահանջում էինք լրագրից ցոյց տալ մեզ, թէ կովկասում հրատարակվող մը թերթը կարող

«Բազ. ԻՅՅ.» գործարարու մի քանի հիմք ունէր: Բայց այժմ գործողութիւնը մի կողմէն է դրված. մի կողմէն է դարձել լրագրի գլխուսոր աշխատակիցը և պ. Բերլինի յօդուածները արդէն շատ ու շատ հազուադէպ են դարձել:

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ԳԻՆԿԱՅԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Նշանաւոր երաժշտագէտ Մ. Գլինկայի ծննդեան հարւումնակը այս տարի տօնվեց Ռուսաստանի զանազան քաղաքներում: Այդ հարւումնակի առիթով մամուլի մէջ երևան եկան յօդուածներ, որոնք բացատրում էին Գլինկայի արժանաւորութիւնները և այն ծայրագոյնութիւնը, որ նա արել է Ռուսաստանին: Քիֆլիսում Գլինկայի յիշատակը տօնելու պարտականութիւնը էր վրա վերցրեց օպերային թատրոնի ղեկավար Դոնսկոյ: Սեպտեմբերի 17-ին, ուրբաթ երեկոյ, նախ քան օպերայի ներկայացումն սկսելը, տեղի ունեցաւ այդ տօնակատարութիւնը:

Բնակ վրա, որ զարգարված էր կանաչով և ծաղիկներով, բարձր պատուանդանի վրա դրված էր Գլինկայի կիսարձանը: Օպերային երգիչները և երգչուհիները զգեստաւորված կանգնել էին կիսարձանի երկու կողմում: Հէնց որ բարձրացաւ վարագոյրը, խումբը կրկնեց Գլինկայի ձօնը: Դոնսկոյ զրեց ծաղիկայ պսակ կիսարձանի վրա: Զօնը կրկնվեց:

Այնուհետև տեղի ունեցաւ Գլինկայի «Жизнь за Царя» օպերայի ներկայացումը: Սուսանի-նի դերը կատարող երգիչ Գալիցկին ունի ընդարձակ ըսա: Դոնսկոյ լիրիկո-դրամատիքական աէնօր է հասնել ձայնով: Երգչուհի Անտօնովա ունի ուժեղ սօպրանօ ձայն, ծիխուցկայիս կօնտրալտօ է արտօրծիլ տէմբրով:

Ս.

ԲԱԳՈՒԻ ԽՈՂԵՐԱՅԻ ԸՆԹԱՑՔԸ

Բագուի նահանգապետը հետագրով տեղեկացրել է Կովկասի կառավարչապետին, որ սեպտեմբերի 15-ին Բագու քաղաքում խօսերայով հիւանդացի են 14 հոգի, որոնցից մեկն են 5 ք. նախկին հիւանդանոցից էլ մեկն են 6 հոգի:

Միւս կողմից մեր մշտական թղթակիցը մեզ հաղորդում է, որ սեպտեմբերի 15-ին խօսերայից մեկն են 10 հոգի—բոլորն էլ բուրբ կիներ: Պարսկական բազմաթիւներից վերցրած ջրերի անայլը ցոյց է տուել, որ մի մասը վարակված է խօսերայի բացիկներով: Վարակված բազմաթիւները փակված են ցնոր տնօրէնութիւնում:

Սեպտեմբերի 16-ին խօսերայից մեկն են 11 հոգի, բոլորը թուրքեր—8-ը կին, 3-ը տղամարդ:

Հետագուոված 19-ը բաղանիսի ջրերից 4-ը

Թօզաթեան ասոնց մէջն էր: Օկիւսթ Բօնթի շաղկերտ մը, դրական փիլիսոփայութեան վարչապետող մը:

Բայց Թօզաթեան հանրային կեանքին մէջ ոչ անուն մը կը թողու, ոչ յիշատակ մը, եթէ կտակ մը չիլլէ իրմէն:

Քանի մը տարի առաջ իրեն դաս մը տրուեցաւ, բաւական դաժնամիջը կատակով մը: Երուանդ Օտեան Բարեկ հրատարակած «Ազատ խօսք» ին մէջ օր մը պլակ մը նետեց: Թօզաթեան Մարտիրոս էֆէնդին քան հազար անգլիակառ ոսկիի գումար մը յատկացուցած էր Երուանդի մէջ հայ վարժարանի մը հիմնադրութեանը համար: Բարեկ այս կատակը իբր հալած իւր կուլ տուին, ու գտնուեցան մարդիկ, որոնք Բարեկէն հապտապ նամակներ ու հեռագիրներ թուղչին Մանչէսթըր, խնդրելու, մինչև իսկ պահանջելու համար «Թօզաթեան վարժարանին» ստեղծութեան պաշտօնը: Մի և նոյն ատենը թերթիին կորոնները նամակներու մէջ ներկալի Պօլսն կը խրկուէին հայ մամուլին: Օրագիրները այդ լուրին վրա թառեցան, ու առանց մէկ երկուքի սպասելու, Թօզաթեանը մինչև եօթներորդ երկինք բարձրացուցին: Մարդը քանի մը օր անհուն ժողովրդականութիւն վայելեց, բայց գահավիժումէն չը վախցաւ. փրկութիւն չունեցաւ կատակը իրականութեան փոխելու, սուտը իրաւ ընելու: Պատրիարքը չուշացաւ, բայց ժողովուրդը ինքզինքը միանձնեց ըսելով.

—Մեռնի նէ, ինչպիսի, կտակ մը կելլայ:

Պիտի ելլէ:

Անուշտ դիտած էք, թէ մեր մէջ որքան ջերմ փափագ կը արիէ հարուստներուն ժամանակ մահուանը համար. կը յուսացուի, որ իրենց մահովը ժողովուրդը «ուրախացնեն», այսինքն՝ կտակ մը դուրս գայ: Մեռնի նէ,

մէջ գտնվել են խօսերայի բացիկներ: Հետագոտելու դեռ մնում են 22 բազմաթիւներ, որովհետև ընդամենը 41 հատ է:

Մենք կարծում ենք, որ թուրք կանանց աւելի մեծ թուով մահացութիւնը պէտք է բացատրել հէնց այդ բազմաթիւների վարակված լինելով: Արեւելքի կանայք լցվում են բազմաթիւները որոշ օրեր և այնտեղ մնում առաւօտեան ժամը 10—11-ից մինչև երեկոյան ժամը 6—7-ը: Նրանք լողանում են ագահարար և այնպէս տաք ջրով, որ յաճախ թոււում, ուշագնաց են լինում: Տաքից ներված, նրանք դուրս են գալիս ցուրտ բաժանուածքը, խմում այնտեղի սուսն աւազանի ջրից, որի մէջ ուրիշները լուսնում են իրանց ձեռներն ու երեսները:

Այս վարակման մի խոշոր աղբիւր: Տղամարդիկ քիչ են վարակվում բազմաթիւներում, որովհետև նրանք աւելի քիչ են յաճախում բազմաթիւ և յաճախելիս էլ այնքան տաք ջրով չեն լողանում ու խմելու այնքան զօրեղ կարելի չեն զգում. եթէ զգան էլ, նրանք բազմաթիւների բաժնում կան թէլարաններ, լիմուսդ և այլ ջրեր ծախելու տեղեր:

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱՎՈՐՈՒԹԵԱՆ

Քիֆլիս, սեպտեմբերի 15-ին
Ձը մերժէք ինքրիմ ձօնակալ համարներից մէկուն, դեռեղի այս երկտողս. ես կամուտը նուրբարեւութեամբ ժողովել եմ տան և երկու բուրբ յօդուտ այրի և չբաւար եկանքինէ Մամիկոնեանի, որ և ամբողջապէս յանձնել եմ ըստ պատկանելոյն: Այդ չբաւար ընտանիքը ապրում է Քիֆլիսում: Անչխխտտի փողոցում, Գրանգործի տանը № 15:
Իմ և այդ ընտանիքի կողմից անկեղծ շնորհակալութիւն եմ յայտնում նուրբարեւոր անձանց:
Կօլեփակ բեգխաբատոր, Ռ. Արուսեան

ՆՈՒՔԻՆ ԼՈՒՐԻՍ

Լրագիրներից տեղեկանում ենք, որ սեպտեմբերի 18-ին Պետերբուրգում հաղորդակցութեան ձանապարհների միջնորդութեան մէջ խորհրդակցութիւն է լինելու Նովորոսիսկից մինչև Սուխում խնուրու գծով աւտօմօբիլով հաղորդակցութիւն սկսելու մասին: Այդ խորհրդակցութեանը մասնակցելու համար հրաւիրված է յիշված խնուրու աշխատանքների վրա հակող ինժեներ Ս. Ֆ. Հօֆմանը:

Սեպտեմբերի 16-ին, առաւօտեան ժամը 10-ի սուտերը 7-ը դիմում աւազակներ յարձակում գործեցին երկաթուղու արտէլէիկ Դանիլովի վրա, որը տանում էր իր հետ սեպտեմբերի 15-ին եղած եկաժուտը 8,000 ռ. դրամ և 22,700 ռ. չէկեր: Նրա հետ եղել են երկու զինված պահապաններ: Յանկարծ վազօնների ետեկց դուրս են գալիս աւազակները,

ինչպիսի կտակ մը կելլայ», մաղթանք-անէճք մըն է, որմէն չենք դիտեր, թէ ինչո՞ւ չեն վախճար մեր ունեւորները, որոնք ընդհանրապէս «հաւատացեալներ» են: Անէճքի մը չարիքը որքան դիւրութեամբ կը խափանուի, ժողովուրդը «ի կեղծանութեան» ուրախացնելով:

Միքայէլ Յակոբեան տարբեր նմոյշ մըն էր, առանց դարգայան. աւելի ճշգրիտ տիպար մը վաճառականներու դասակարգին, տեսակ մը «երեսփոխան» մեծամասնութեան: Հանրային կեանքին մէջ իր անունը անբաժան է Կ. Պօլսոյ ս. Փրկիչ Ազգային հիւանդանոցին վերջին քանակները տարիներու պատմութիւնէն: Մէկ երկու տող մէջ ամփոփված քանի մը տեղեկութիւն թերես աւելի յատկօրէն ուրուագծեն մարդուն, ու՛ անոր հետ դասակարգին ալ դէմքը, քան թէ ընդարձակ խորհրդածութիւններ:

Միքայէլ Յակոբեան իրեն հետ ընկեր աւանդով ուրիշ քանի մը հայ վաճառականներ ալ, ստանձնեց Ս. Փրկիչ Ազգային հիւանդանոցին հոգաբարձութիւնը: Այդ մարդասիրական հաստատութիւնը շատ խեղճ ու ցաւալի վիճակի մէջ էր: Կ. Պօլսոյ հայերը իրենց ներթափանցիկ բարգաւաճ օրերուն մէջ կարող եղած չէին ինչամիջ իրենց աղքատները, հիւանդները, որոնք կերթային Ս. Փրկիչ կապաստանէին: Հիւանդանոցին շէնքը, հինգած ու խալխուր, կարծես ամեն կողմէն ծածկուած վրան մըն էր: Նոր հոգաբարձութիւնը յալոգեցաւ կարևոր գումարներ ձեռք բերել, հիւանդանոցին ներքին վիճակը զգալապէս բարտեղել և շէնքն ալ քակելով՝ նորէն կառուց, մօտ 250,000 ըտուրի գումարի մը հանգանակութեամբ:

Հանդէպ այս արդիւններուն Յակոբեան և իր

ինչպէս երևում է՝ գործակցիներ, և կրակ արեւով տեղն ու տեղն սպանում պահապաններից մէկին: Հրացանի ձայների վրա դուրս են վազում մի ժանդարդ և ապրանքների կալարանի գլխաւոր օգնականը: Ժանդարմն սկսում է ատրճանակ արձակել աւազակների վրա, բայց նրանք ժանդարմին գնդակահար անելով փախչում են, իսկ արտէլէիկը և միւս պահապանը, օգտվելով խառնակ վիճակից, մըտնում են վազօնների տակը և ազատվում: Իսկոյն գալիս է ոստիկանութիւնը և ձեռնարկվում են միջոցներ փախած աւազակներին ձերբակալելու համար:

Մայրաքաղաքի լրագիրները մի տխուր լուր հաղորդեցին: Պարբերում վերջերից մեռել է պօրուչիկ Վաչագայ Տաչանովսկին, որ վերաւորվել էր Լեւոնանի կուռու: Հանդուցեալը յայտնի լին լեղուազէտ էր և մասնագէտ լեհերէն լեզուի: Նա հրատարակել է Վարչակալութիւնական լեզուի բառարան: Նրա մահը շատ զգալի կորուստ է կազմում լեհական գրականութեան համար:

«Ք. Բ.» լրագրին Պետերբուրգից հեռախօսով հաղորդում են հետեւեալը. «Հայկական անկարգութիւնների յայտնի գործը՝ հայկական հողերը գանձարանին յանձնելու համար խլիւլիւ ժամանակ, Քիֆլիսի դատաստանական պալատի պրօկուրօրի բողոքի պատճառով, պէտք է քննվի կառավարիչ սենատում հոկտեմբեր ամսի 14-ին:

«ՌօՅ.» լրագիրը հաղորդում է, որ գաղթականութեան մասին մի նոր օրէնք է հրատարակվել: Ամեն մի ուսու աղատ է գաղթելու այժմ, ուր որ ուզէ: Նոր օրէնքն ընդհանրապէս գաղթականութիւնը համարում է մասնաւոր ձեռնարկութեան գործ, որի վերաբերութեամբ պետութիւնն ուզում է պահպանել «չը միջամտել պօլիտիկա»: Եթէ լրագրի աւսածներն ստոյգ են, դա մի առաջադիմական քայլ է: Ազատ թողնել մարդկանց, ամեն բօպէ չիֆօվիկի չը դնել նրանց զլիւն:

«ՌօՅ. Բ.» լրագիրը հաղորդում է, «Ներքին գործերի նախկին մինիստր ֆօն Պլէվէին սպանուած ձանաչվել է: Նա Ռօֆայի վաճառականի որդի Սազօնով է. դասախօսութիւններ է լսել Մօսկվայի համալսարանում, բայց արտօրվել էր Տօմսկի նահանգը, որտեղից ինքնակալ էր հարաւային Ռուսաստան, ուր աշխատակցում էր լրագիրներին և ծառայում երկաթուղու: Նրա առողջութիւնն այնքան բաւարար է, որ շուտով նրան հիւանդանոցից բանդ կը տանեն: Բայց քաղաքում երկու շաբաթ է յամառ լուր էր պատում, որ Պլէվէին սպանողին խաբէութեամբ բանդից փախցրել են:

ընկերները, նկատուեցան ազգային բարբարներ, առանց մրցակցութեան. նախանձը իսկ անոնց չհպեցան: Մեր մէջ «ազգային բարբար» տիտղոսին ցանկացողներ շատ չեն գտնուիր, երբ այդ տիտղոսը բողոքովին ձրիաբար չի ստացուիր ու քիչ մը դրամական գողութիւն հարկաւոր է: Միքայէլ Յակոբեան և ընկերները ոչ միայն նախանձին անհպել կը մնային, այլ և օրագրական քննադատութեան: Ամեն թերթ Յակոբեանը կը փառաբանէր, ամեն հայ Յակոբեանը կը գովաբանէր, ու եկող գացող ամեն պատրիարք իրենց օրհնէները Յակոբեանին գլուխը կը տեղացնէին: Բայց ահա օրին մէկը շաբաթաթերթ մը աղաղակ մը բարձրացուց. «Ազգային հիւանդանոցը սպանուածք մըն է» յայտարարելով: Այս յանդուան արքայապետութեան հանդէպ ամեն ոք շուարած մնաց. թերթը ունեցաւ երկրորդ սպաւորութիւն: Հիւանդանոցի հոգաբարձութեան դէմ մարտնչում սկսած էր, ու այդ կուրի մէջ երևան կուգային նկարագիրներ, և բարեգործութեան համար ժողովրդին տեսակ-տեսակ դադափարները:

Տարակոյս չը կար թէ Միքայէլ Յակոբեանի վարչութիւնը յառաջդիմութիւն մըն էր, բայց «յառաջդիմութիւն» բարդառամաբ նախորդ վարչութեան: Մարդ մը որ սոված կը մարմնիկ, անոր տրուած հացը, պանիրը և պարզ շուրը կեանքի մը փրկութիւնն է՝ եթէ կուզէք: «յառաջդիմութիւն» մըն է ըսնքը. բայց տասնետակ տարիներով շարունակել մարդուն լոկ հաց ու պանիր և պարզ շուր տալ, ուրիշ բան չէ բայց եթէ «յառաջդիմութիւն» քրտբարձը մարդը հրէծի: Երբեք Միքայէլ Յակոբեան անհնդով հիւանդանոցի մատակարարութեան այլ և այլ ձեւերը, անժխտիկ ապացոյցներով հաստատեց, թէ հիմնական բարե-

Այդ լուրն ընկաւ և արտասանմանն մամուլի մէջ և այնքան յամառաբար պտտուում էր Պետերբուրգում, որ «ՌօՅ. Բ.»-ի թղթակցի հետ միաժամանակ քանդի վարչութեան մօտ եկաւ քաղաքապետութեան մի պաշտօնեայ այդ լուրն ստուգելու, որ սուտ դուրս եկաւ: Բանդի գլխաւորի օգնականն ասաց, որ բանդային գործի ներկայ վիճակում այդպիսի բան անհնար է. բանդը չէ հաւատում ոչ մի հրամանագրութեան և հեռախօսով ստուգում է իսկոյն այն հիմնարկութիւններին հարցնելով, որոնք ուղարկել են հրամանագրերը: Այդ բանն անվում է ոչ միայն նշանաւոր յանցագործների վերաբերմամբ, այլ առհասարակ ամեն մի բանտարկեալի համար:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՏՆԱԳՐԻ ԾՈՐՔԸ

Նախանձում Մուկիկից: «Standard» լրագիրը դեռ սեպտեմբերի սկզբներում ասացել է եւպոնական աւազին բանակի մէջ գտնվող իր թղթակցից մի հեռագիր, որի մէջ ասված է իբրև լուր, թէ ուսանելը թողնում են Մուկիկէն: Քաղաքից հարաւում մնում է միայն քանակաբան ուսական մի գործախուր: Նորն թղթակցի խօսքերով, եւպոնական բանակի կրած կորուստները աւելի մեծ են, քան առաջ են թաղարկում էր: Ռուսաց զօրքի Մուկիկէնից նահանջում լուրը երէկվայ հեռագրի ներք հաստատեցին, ուստի վճռական ձեւատամարտ, երկի տեղի կուենայ Տէլինի մօտ:

Պօր-Արսուրի մօտ: Ինչպէս հաղորդում է «Local Anz.» թերթի թղթակիցը, Պետերբուրգից ստացված տեղեկութիւնները հաստատում են, որ Պօր-Արսուրի վերջին շուրմի ժամանակ եւպոնացիները վերջին հաւրօքաւոր էին և «էրուսնան» անրոցները և E, O, P տառերով նշանակված բառաբանները: Սակայն գնեւրալ Մտեսելը հակա-յարձակումն սկսեց առաւօտեան ժամը 9-ին, որ վերջացաւ էրուսնանի յետ ամսամբ: Յարձակման մասնակցում էր և եւպոնական նաւաւորներ, որ յետ մղվեց արտիլերիական կրակով Ռսկէ սարից: Պետերբուրգում իբր թէ տեղեկութիւններ են ստացված, որ սեպտեմբերի 2 (15)-ի շուրմի ժամանակ լիսակած են 45 ուսական թնդա-նօթիներ, սպանված են 400 և վերաւորված 800 հոգի, որոնց թուում մօտ 5 տղան օֆիցէրներ: (ՌօՅ.)

Միջնորդութեան նաւրը: Բնադատելով միջնորդութեան հարցը, «Köln. Zeit.» լրագիրը նկատում է. «Ոչ մի գործանալի բան չը կայ, եթէ եւպոնական աղբիցիկ շրջանները հայկական Ռուսաստանի հետ: Սակայն հաշտութեան կնքման համար եղած արգելքները այնքան լուրջ են, որ միայն սաստիկ լաւատես մարդը կարող

կարգութեանց անմիջական պէտք կար: Այս հրատարակութիւնը Միքայէլ Յակոբեանին անձնասիրութիւնը վերաբարեց, ուստի սկսաւ ուրիշ թերթեր դիւնել, ու ժողովուրդին մէջ զբրգուում առաջ եկաւ: Ամեն կողմէն հարաբարութիւններ սկսան ստորագրուել ի նպատակ Յակոբեանին: Եթէ ժողովուրդը անգամ մը ես արտաքին փայլէն կը շնանար, չէր ըրնուեր թէ ուր որ յառաջդիմութիւնը կը դադրի պահ մը իսկ, հոն սպակոտութիւնը կը սկսի: Վաճառական դասը գորավիզ եղաւ Յակոբեանին. «Փարան մենք կուտանք կոր, դաղթեմքները ինչ կը խառնուին» պտուով կանչելով: Բայց իրենց պատասխան արուեցաւ թէ «հիւանդանոց գացողը դժբ էք, մեռնողները դժբ էք, ոչ. ուրեմն ձեզի քննէ»:

Չեմ գիտեր թէ վէճը ի՞նչ պիտի կրնար երթալ յանգիլ, եթէ 1890 թ. յուլիսէն սկսեալ Պօլսն չը պատահէին ձանբաժանը դէպքեր, որոնք ուրիշ ամեն խնդիր մոռցնել տուին: Բայց երբ 1891-ին ազգային կացութիւնը բարեփոխուել սկսաւ, հիւանդանոցին խնդրը վերադարձաւ նրա պարակ կաւ: Ան աւտեն ալ բժշկական մարմինը ձայն բարձրացուց: Քառասուներկու բժիշկ, պարագլուխ ու նենաւով Սերվիչէնը, Պօրասանիկն ու Փիշտմաճիկն, պարտիարքարանը բողոք տուին հիւանդանոցի մատակարարութեանը դէմ: Այս բարձր հեղինակութեան առջև թեմուրդը սթափեցաւ, թէ և Բէչկանին գրողը ջանաց գործը խեղդել, բայց այդ ժամանակ «Հայրենիք» կը հրատարակուէր, ուստի և անհնարին եղաւ հիւանդանոցին բարեկարգութեան խնդրը սպաննել:

(Կը շարունակվի)

է հաւատարմութեամբ պատերազմական գործողութիւնները զարգանաւ: Այնպէս, ինչպէս այժմ է դասաւորված գործը, Ռուսաստանը պէտք է մեծ զինուորներ անէ հապոնացիները պահանջներին և, բացի դրանից, իրան յաղթված ճանաչէ: Բայց ուսաց կառավարութեան նորերս արած յայտարարութիւնն յետոյ, թէ հաշտութիւնը կարող է կնքվել միայն այն ժամանակ, երբ նապոստիան վերջնական պարտութիւն կրէ, պէտք է մեծ անվտանգութեամբ վերաբերվել հաշտութեան մասին տարածվող լուրերին, որքան էլ մարդասիրութեան տեսակէտից մենք ցանկանայինք շուտով դադարած տեսնել պատերազմը: (Рус. Вѣд.)

Նապոնացիների արձուցմանը դանդաղ են ել գրուում: «New-York Herald» լրագրի թղթակիցը հարցրում է, թէ հապոնացիների շարժումները և գործողութիւնները այնքան դանդաղ և դժուարաւոր են, որ չէ կարելի շուտով սպասել մեծ ճակատամարտի: Որքան շատ են դէպի հիւսիս առաջանում հապոնացիները, նրանք աւելի են հասկանում, որ իրանց դրութեան վտանգը աւելանում է և աւելի շատ դժուարաւոր են դառնում: Բոլորովին սխալ է այն լուրը, թէ իբր կուրսիէր բանակը անցնէ և իրանից գետը: «Temps» լրագրի թղթակիցը հետազոտում է Մուկդէնից, որ ներկայումս հապոնական բանակի մեծ մասը գտնվում է Մուկդէնից հարաւ-արեւելք, 35 կիլոմէտր հեռու, Կուրսիէր հրամանատարութեամբ: Երկու զորաբաժիններ գրաւում են Եանտայի հանրքերը: Առաջիկայ ճակատամարտը տեղի կունենայ իրանից գետի ափին: (Рус.)

Պարիզում ստացված տեղեկութիւնները Պորտ-Արտուրի մասին: Պարիզից հեռագրում են «Вирж. Вѣд.» լրագրին, այստեղի հապոնական զինուորը յանկարծ դադարեցրեց իր բժշկութիւնը կուրսորդում և վերադարձաւ Պարիզ, ուր անմիջապէս ընդունվեց արտաքին գործերի մինիստր Իլիվաւէից: Սեպտեմբերի 12-ին Տոկիոյց հեռագրում են «Liberte» թերթին, թէ լրագրիները արտաքին թերթիները հաստատում են, որ Պորտ-Արտուրի ամբողջութեամբ երկրորդ գիծը ընկաւ և ուսանելը յետ են մղված այն դիրքերից, որ գրաւում էին: Այստեղի զինուորական շրջաններում չեն հաւատում այդ լուրին և կարծում են, որ նա հրատարակվել է հապոնական կառավարութեան կողմից հանգստացնելու համար ժողովուրդը, որ յուզված է հապոնացիների կրած նոր ծանր կորուստների լուրով Պորտ Արտուրի մաս, վերջին օրերը:

Արաւիկները, իբրև սուրհմեկներ: «Matin» լրագրի թղթակիցը Չիֆուից հարցրում է, որ ուս օֆիցերները իշխան Բադրիլի և Սերիս-սօֆորով, որոնք դուրս են պրծել Պորտ-Արտուրից գեներալ Ստեսսիլի պատերազմական ղեկուցումներով, վերցրել են իրանց հետ շատ ազանիներ Պորտ-Արտուրի ազանիան կայարանից: Այդ ազանիները սահմանված են գլխաւոր հրամանատարի հրամանները ուղարկելու ներս, ինչպէս և ուրիշ կարևոր լուրեր պաշարված Պորտ-Արտուրից դուրս: (Рус.)

Նապոնացիների առաջխաղացումները: Տոկիոյց հարցրում են «Berl. Tageb.» լրագրին, թէ մարշալ Օյաուսու սկսել է ընդհանուր արշաւանք լայն ճակատով և յետ է մղել դէպի Մուկդէն: Ինչնհամապէի, Սամսոնովի և Միշչենկոյի ղեկավարները կողակներին, չը նայելով, որ վերջիններին աջակցում էին հետևակը և արտիլերիան: Սոնսից գետից դէպի հարաւ հեռու գտնված են ուսաց աննայն զորավարներ: Նապոնական հեծելազորքն արդէն նշանաւոր տարածութեան վրա առաջ է անցնել ուսական թեւերից և իր պահակախմբերով հասել է նոյն իսկ Տէլիին կից շրջաններին:

Նոյն լրագրին հեռագրում են Պետերբուրգից, որ հապոնացիները արշաւանքը Մուկդէն-Ֆուշուէն ուղղութեամբ կատարվում է այն նւր պատակով, որ գրաւեն ուսաց ձախ թիւը: Այդ պայմաններում գեներալ կուրսիէրի կողմից անկախ ձեռնուտ է ճակատամարտ տալ Տէլիին մաս: (Рус. Вѣд.)

ՆԱՄԱԿ ՇՕՏԱՆԴԻՍՅՈՑ

Եգիւնուրդ, սեպտ. 10/23-ին Երէկ երկկողման կայացաւ Միջազգային իրաւաբանական կոնգրէսը լուր Ռէյնի նախագահութեամբ, որին մասնակցում էին Ռուսաստանի, Պորտուգալիայի, Ֆրանսիայի, Շվեյցարիայի, Բելգիայի, Գերմանիայի, Իսպանիայի, Յունաստանի պաշտօնական ներկայացուցիչները և բազմաթիւ նշանաւոր իրաւաբան-պատուէրակներ: Ռուսաստանի պատուիրակն է պրոֆէսոր Մարտէնս, որ երբորը նիստում

պէտք է խօսի պատերազմական կոնտրաբանդի հարցի մասին, մի հարց, որ այժմ գրաւում է բոլոր իրաւաբանների ուշադրութիւնը: Նիստից յետոյ տեղի ունեցաւ ճաշկերպից ի պատիւ պատուիրակների: Ես առիթ ունեցայ խօսելու բարձու Իկամբի հետ հայերի վիճակի մասին թիւրքիայում. նա ստաց, որ այդ հարցի դրութիւնը այնքան կրիտիքական է, որ ինքն ըստ ինքեան կը լուծվի:

Շիր.

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

«НОВОСТИ» լրագրի առաջնորդը մի յօդուածով կարդում ենք. «Հայկական վիլայէթների գործերը իսկական դրութեան մասին բաւական հակասող տեղեկութիւններ կան: Մի քանի տեղեկութիւններն նայելով, այդ դրութիւնը շատ կրիտիքական է, իսկ մի քանիսն նրանք ստույգ են, որ դրութեան լրջութիւնը սաստիկ չափազանցած է: Իսկապէս այդ վիլայէթներում ձգնաժամը շարունակվում է: Վան քաղաքի մօտ 150 ապստամբ հայեր սուրբի են մի մեծ շինութեան մէջ: Տեղական թիւրք գործերին և բրիտիկ հարկաւոր եղաւ սկսել այդ բերդի կանոնաւոր պաշարումը: Պաշարումը անաշուղ էր և հայերը անփաս փախան սարերը: Այդ տեսակ վիճակ ունեցաւ և մի ուրիշ հայ յերափոխական զօրաբաժին, որ ապաստան էր գտել Վանի լճի կղզիներից մէկում: Այստեղ թիւրք գործերը ղեկնեցին թիւրքացիների օգնութեան: Երկու օրվայ ընթացքում կղզին ուղարկվում էր, բայց երբ արաւուտը թիւրքերը գնացին կղզի դէմ միանգամայն համոզված, որ ամբողջ հայ զօրաբաժինը շարված է, դուրս եկաւ որ կղզին դատարկ է: Գիշերը նրա բոլոր պաշտպանները անհորձ փախել էին այստեղից: Ընդհանրապէս բաւական անսիրտքարական է պատկերը: Մուշում և Վանում տիրում է տէրբոր այս բառի կատարեալ ժողովը: Եւ ինչ կարող են անել առանձին պատաստմական խմբերը թիւրք գործերի և մասնաւոր բրիտիկ ղեկ, որոնք ոտքեր մինչև գլուխ դիմած են, այն ինչ բրիտանական ազգաբնակչութեան ղէնք կրելը սաստիկ արգելված է:

Եթէ չը կայ հայերի խմբական կոտորած, ինչպէս 1895 թ. հայերին, դրս փոխաբերւած ծաղկում է առանձին, բայց յաճախ սպանութիւններն սխտուր: Այսպէս, օգոստոսին միայն Մուշում և նրա շրջակայքում սպանվել են ոչ պակաս քան 100 մարդ: Վանի մէջ, ինչպէս կարելի է իմանալ հիւպատոսների վերջին ղեկուցումներից, միայն ընդհանուր կոտորածի երկիւղ կայ: Տեղական իշխանութիւնները ղէնք են բաժանել թիւրք սպառնալիցութեան, բայց թիւրքերը չեն ուզում վերադարձնել այդ ղէնքերը, այնպէս որ անկարգութիւններ ծագելու ղէպը մայր ղէնքը կարող է աչքի ընկնող դեր կատարել հայերի ղէմ:

Հայոց Օրմանեան պատրիարքը շարունակ ղեկուցում է անում Բ. Իրան հայկական վիլայէթների դրութեան մասին, բայց նրա խօսքերի վրա Բ. Իրան ուշադրութիւն չէ դարձնում: Մի քանի անգամ պատրիարքը սպառնացել է, թէ հրաժարական կը տայ, բայց նրան հարկադրում էին յետ վերցնել այդ բաց պատնախը: Կան և հայոց եկեղեցական խորհուրդներ, բայց դրանցից աւելի քիչ կարելի է օգնութեան սպասել, քան պատրիարքից, որովհետև նրանք կազմված են այնպիսի անձերից, որոնք ամենամեղք կարծում ունեն Բ. Իրանից: Մեծ պետութիւնների կողմից զարկ օգնութեան հայեր վազուց այլ ևս չեն հաւատում:

«ՄՇԱԿԻ» ՀՆՈՒԿԻՐՆԵՐԸ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԻՑ

16 սեպտեմբերի ՇԱՆԳՅԱՑ, 16 սեպտեմբերի: (Բէյտէր): Նապոնական մի օֆիցէր հարցրում է, որ Պորտ-Արտուրի մօտ սպանվածների և վիրաւորվածների թիւը 30,000-ից շատ աւելի է: Պատերազմական բեմը վրա գտնված հապոնական զօրքերի մանրամասն հաշիւը ցոյց է տալիս, որ այժմ Նապոնայիցում մնացել է 40,000 վարժված զինուոր: Լուրերին նայելով, նախապատրաստութիւններ են տեսնված այս աշխարհ Սախալինին և անխանայրերին տիրելու համար:

Մէլիկ, 13 սեպտեմբերի: (Բէյտէր): Գէնդանից եկած լուրերի համեմատ հապոնացիները ցոյց են տալիս ակտիվ գործունէութիւն, որ ուղղված է հակառակորդի առաջխաղացութեան դէմ հիւսիսային Կորէայում: Ռուսական մի զօրակումը Վլադիվոստոկով մի իջաւ Սիտայի մօտը, Սամսոնից 2 վերստ հարաւ-արեւմուտք: Տեսել են 40 ձիաւորներ, որոնք խուզարկութիւններ էին անում Սամսոնից հիւսիս եղած Սամուռաւնիցի լեռնանցից արեւմուտք: Այդ զօրախումբը 24 ժամ մնալով, նորից հեռացաւ: Չիֆուի, 16 սեպտեմբերի: (Բէյտէր): Այստեղ ընկալվող մի ուս լուր է աւել, որ Պորտ-Ար-

տուրի արեւտեան մասին մօտեմալն այժմ հնարաւոր է, բայց հապոնացիներն առաջ են շարժվում դանդաղաբար և զգոյշ, այն պատճառով, որ այդ վայրերն ականներով են ղինված: Նապոնացիները ուղարկեցին կն Գուանչի հարթավայրի վրա դրած թիւրքացիներով: Նապոնական զօրքերը սաստիկ յոգնած են իրանց գործ դրած ճիւղերից:

ՄԱՐՏԻՆ, սեպտեմբերի: Բանակում վերջին օրերի ընթացքում առանձին փոփոխութիւններ չեն եղել: Ամենայն օր փոքրիկ հրաձգութիւններ են տեղի ունենում: Վերջին օրերում մեր հեծելազորը ցրվեց թշնամու երկու պահակներ և խլեց բաւական բանակութեամբ անասուններ: ՕՂԵՍՍՍՍ, սեպտեմբերի 17-ին թագաւոր Կայսրը Մեծ Իշխան Միխայիլ Ալեքսանդրովիչի հետ միասին ժամը 2-ին ժամանեց Օղեսուս-Չաստավա կայարանը, որպէս զի զօրատես անէ: Չօրատեսը վերջացաւ ժամը 4 և 10 րոպէին և թագաւորը մեկնելով այդտեղից, ժամը 4 և 22 րոպէին հասաւ Օղեսուսայի կայարանը, իսկ այդտեղից քնաց մայր-եկեղեցին: Թագաւոր-Կայսրը ժամը 6 և 2 րոպէին մեկնեց Օղեսուսայից:

ԲՆԴԱՆԻ: Առաւօտեան ժամը 8-ին ժամանեց թագուհի Կայսրուհի Մարիա Ֆեոդորովնան՝ ուղեկցութեամբ յունական թագուհու, Մեծ Իշխանուհի Կատինա Ալեքսանդրովնայի և Մեծ Իշխան Ալեքսանդր Միխայիլովիչի: Կայսրանուս Նորին Մեծութեանը ղեկավարեցին նախագահներն իր անունով, քաղաքի պատշաճաւորները և զինուորական ու քաղաքացիական հիմնարկութիւնների ներկայացուցիչները: Կայսրանից Նոյա Մեծութեանը և Նոյա Բարձրութիւնները գնացքով մեկնեցին դէպի նաւահանգիստ, ուր նրանց ղեկավարեցին խաղաղ ուղիորդներն Միխայիլովիչի քուր ծովապետները Բօժդեւոսովսկու առաջնորդութեամբ, որից յետոյ շոգեւարժ նաւաղորդ գնացին նաւակայան և այցելեցին Եկաղաւթի բոլոր նաւերին, իսկ յետոյ վերադառնալով, գնացին Նէվսկի տաճարը, այնտեղից էլ կայարան, բոլոր ճանապարհի վրա կանգնած էին երկու կողմից ազատ-կամաւոր հրգեհաշէններ: Կայսրանուս Նորին Մեծութեանը ղեկավարեցին հիմնով, որ երկեցին բոլոր տեղական երգեցիկ խմբերը: Ժամը 4 1/2-ից Նոյա Մեծութեանը և Նոյա Բարձրութիւնները մեկնեցին ուղեկցված բարձր «ուրալով»:

ՄՈՒԿԻՆԵ, 25 սեպտ.: Հաստատվում է, որ հապոնացիները հարաւում ունեն միայն թոյլ ոյժեր: Առաջապահ գտնուը կանգնած է Եանտայի անխանայրից դէպի արևելք: Նրանց դասաւորութեան գիծը տարածվում է Իաշի-չաօից մինչև Տայգիլի գետը: Կուրսիկն շարունակում է շարժում դէպի արևելք:

ՊԱՐՏԻՉ, 17 սեպտ.: Հարցրում են, որ Վլադիվոստոկի բանակը գեներալ Լինսկիի հրամանատարութեամբ պատրաստվում է խուճել Կորէա, որպէս զի այդտեղ սպանական դիրք բնէ Նապոնայի դէմ: Նապոնացիները որոշել են ուղարկել Լինսկիին դէմ 2000 մարդ:

ՉԻՖՈՒ: (Բէյտէր): Նապոնական մի հակառակմասա իջեցրեց Չիֆուի մօտ 18 չինացի կուլի, որ հապոնացիները բռնել են մի ջոնկայի վրա, որ դուրս է եկել Պորտ-Արտուրից նամակներով և պատուով և աշխատում էր պատուի անցնել պաշարման գիծը: Պորտ-Արտուրից սեպտեմբերի 14-ին դուրս եկած չինացիները հարցրում են, որ բերդի վերջին շուտը մնալուց կրկնութիւնը եղաւ: Նապոնացիները մեծ համարձակութեամբ թափանցեցին ուսած դիրքերը, բայց անհարող եղան անալ նրանց վրա մեծ պարոցների կողմից միջամակնով սպանել կրակի ամուստուով: ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: Գեներալ-լէյտենանտ Սախարովի հեռագիրը ղլխաւոր շտաբին, 1904 թ. սեպտեմբերի 17-ին. «Սեպտեմբերի 16-ին հապոնական առաջապահ գտնուը մինչև մի հետևակ բաւալիս ոյժով, արշաւելով մասնաւորներն ճանապարհի երկարութեամբ, գրաւեց բարձունքը Ուլիտայի գիւղի մօտ (Մուկդէնից 32 վերստ դէպի հարաւ), բայց յետ մղվեց մեր հեծելազոր գնդից: Դրանից յետոյ մեր հարկերեակները իրանց ունեցած թիւրքացիները կրակի օգնութեամբ յետ մղեցին հապոնական վաշտը ամբարցած յաւապահ դիրքի լրամասներէից Տամսիցի և Սոուսիցի մօտի բարձրութիւնների վրա (3 վերստ դէպի հարաւ-արեւելք Ուլիտայիցից), այն ժամանակ, երբ ուրիշ հարկերեակներ յետ մղեցին հակառակորդին Եանտայի կայարանին: Դրաւած իրամասներին մէջ կողակները գտան ուստուտի և հագուստի առարկաներ և փամփուռներ: Մեր կողմից վիրաւորված են 4

զինուոր և մինը կրել է անհետ, իսկ հակառակորդը կորցրել է մինչև 20 մարդ սպանված և վիրաւոր: Սեպտեմբերի 15 և 16-ին նկատվեց հակառակորդի առաջաւոր մասերի սաստկացումը ճակատի վրա Եանտայ կայարանին և Եանտայի հանքերի միջև: Սեպտեմբերի 15-ին մեր ալ թեւէ վրա պօրուչիկ Շելի-խօյլը հեծեալ կամաւորներով, կողակներով և սահմանագծի զինուորներով պատահեց Լիսոխէ գետի ձախ ափին հապոնական երկու էսկադրօնի և մի վաշտի, 4 թիւրքացիներով և խուճիւրդների բազմաթիւ հրոսակով: Մեր հրաձգիների կրակը շարքից թիւրքացիների սպասաւորներին, այդ թիւրքացիները մի քանի հրաձգութիւններից յետոյ չը կարողացան շարունակել իրանց գործը: Մի կարգի վիրաւորված են սահմանային պահակի պօրուչիկ Կիւպրէյ, 16 զինուոր և մի զինուոր ևս սպանված է: Չանխիզաի շրջակայքում սեպտեմբերի 15-ին կողակները գրաւեցին տաւարի մի հօտ, խլիով հապոնական հեծելազորից:

18 սեպտեմբերի

ՄԱՐՏԻՆ: Նապոնական բանակի գլխաւոր ուժերը կենտրոնացած են Եանտայի հանրքերի երկաթուղային ճիւղից հարաւ և դանդաղաբար շարժվում են արևելեան ուղղութիւնով: Լիսոխէի նօտում արեւտեան ճակատի կողմում թշնամու մի ուժեղ զօրաբաժին գրաւել է Սեաօբէն: Իսպանից հիւսիս հապոնացիներ չեն երևացել:

ԼԻՍՍՍՍՍՍ: Թագաւորն ու թագուհին նոյն ժամերի սկզբին ուղևորվելու են Լօնդօն: ԼՕՆԴՕՆ: (Բէյտէր): Սպանական թագաւորի Լօնդօն գալն սպասվում է հոկտեմբերի 5-ին: Անգլիական ծովակալութեան մէջ քննվում է նոր նաւեր շինելու փոփոխութիւնների յատակադիւր: Իբր թէ առաջարկված է դուրս հանել ծրագրից առաջարկված մի քանի նաւերի շինութիւնը 4 զրահակներին փոխարէն մտադրութիւն կայ շինել 2:

ՎԱՍԻՎՍՍՍՍ: 17 սեպտ.: Վլադիվոստոկը կամաց-կամաց լցվում է աշակերտ-աշակերտուհիներով, որոնք հաւաքվում են պարագամուսներին սկզբին հասնելու: Դասերը և դասախօսութիւնները սկսվելու են հոկտեմբերի 1-ին: Տրամադրութիւնը խաղաղ է: ՄՈՒԿԻՆԵ: Չինացի փախստականները շարուրակում են քաղաք դուր: Պատերազմական գործողութիւնների շրջանում կատարվող անարգել կողպուսները պատճառով գիւղացիներն իրանց անապահով են զգում: Ուստի ղէնքերի լիակատար պակասութիւն է ղգացվում:

ԲԱՍՄՈՒՏ: Բարվենիկով կայարանում հացի բեռների սարսափելի կուտակում տեղի ունի: ՄՈՒԿԻՆԵ: Իրութիւնը գոռ ևս անորոշ է: Յայտնի չէ, թէ արեւոք ընդհանրապէս Մուկդէնի մօտ լուրջ ճակատամարտ արվելու է և հակառակորդներից ոչինչ է սկսելու գործը: Աստու ևս, որ Պորտ-Արտուրը կարող է դիմաւալ մինչև տարվայ վերջը:—Կայսրական պալատի մինիստրի հեռագիրը. «Նորին Մեծութեան սեպտ. 16-ին Ռօջու կայարանում բարեհաճեց այ ու հաց ընդունել Ռօջուի գաւառ և Ռօջու քաղաքի հասարակական վարչութեան ներկայացուցիչներից, աշխուկանութիւնից և գիւղական հասարակութիւնից»:

ՄՈՒԿԻՆԵ, 17 սեպտ.: (Բէյտէր): Նապոնացիների դասաւորութեան մէջ մեծ փոփոխութիւններ եղան: Ըստ երկայնքին նրանք մտադիր են դիմել պաշտպանողական եղանակի: Եանտայեան հանքերից արեւմուտք նրանք ամբարցում են դիրքերը: Արևելեան ճակատի կողմում կարելի է ստուգել հապոնական զօրքերի բաշխումը: մէջ ղեկավար գետեղված է Բէյնուպուգաի մօտ, 2-րդ եանտայեան հանքերի մօտակայքում, 4-րդ երկաթուղու գծի վրա, Լիսոխից մի քիչ հիւսիս, 1-րդ Սիտուդէն-գէից արեւմուտք և մէջ ղեկավար Սանդէպանում: Կուրսիկի բանակը բաղկացած է 36 բաւալիսից, 9 էսկադրօնից և 108 թիւրքացիներից: Օկուլի զօրքերը ընդհանուր թիւը հասնում է 60 բաւալիսի հետևակի, 26 էսկադրօն հեծելազորի և 242 թիւրքացի: Նօդուի բանակի ընդհանուր թիւը հասնում է 44 բաւալիսի հետևակի, 6 էսկադրօն հեծելազորի և 120 թիւրքացի: Կուրսիէրի բանակը դէմ գործող հապոնական բանակի ընդհանուր թիւը կազմում է 180 բաւալիսի, որ 144,000 սուբս, 6380 սուբ և 638 թիւրքացի է անում: Լ, 9-րդ և 11-րդ ղեկավարները գտնվում են Պորտ-Արտուրի շուրջը:

ԼՕՆԴՕՆ, 18 սեպտ.: (Բէյտէր): Նապոնացիները վերջացրին երկաթուղային գիծը հապոնական փոփոխու աշխատանքները և հասցրին գիծը մինչև Լիսոխից 10 մղոն դէպի հիւ-

սիս: Առաջին գնացրի գարուն սպասում են 3-4 օրից յետո: Գործերը ընդհանուր դրու- թիւնն անփոփոխ է: Ենպէսզանք առաջատար գործարարները, որ 15 միլիոն հիւսիս են ընկած, գտնովում են ճշտական շինուած մէջ ուսական առաջադասները և պահակադրութիւնը հետ և միայն փոքր փաստեր են կրում:

Ալթեր, 17 սեպտ: (Հալաս): Ժամանակին «Պետերբուրգ» և «Սեմեյակ» կրէտէրները և 2 օրից կը մեկնեն Լիբովա:

Պէկին, 17 սեպտ: (Բէյլէր): Չինական ար- տաքին գործերը միջնարարութիւնը լուր է ըս- տացվել, որ Չինական դաւանոր հարաւում, Շանսունում և Յունանում տիրում է յիզափո- խական շարժում, որ ուղղված է տիրող դի- նաստիայի դէմ: Օտար պետութիւնների դե- պաններին յայտնված է, որ փոխարքայ Իւ- կանչիկային հրամայված է խեղդել այդ շար- ժումը, որն իր էութեամբ տարբերվում է 1900 թվի բոսնիցներէ շարժումից: Արտաքին գոր- ծերի միջնարարութիւնը ջանում է, ի հարկէ, թուլացնել այդ շարժման նշանակութիւնը: Օտարերկրացիներն ընդունում են, որ զրու- թիւնն իսկապէս երկիրը ազդող է: Տեսնողի- նեան դատարար տարուած Տիբէթ կապ ունի Լասասայի դաշնագրի կնքման հետ:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԲՕՐԱՆ

Table with 2 columns: Item name and price. Includes items like Բօրայի դիսկոնտո, Պետական 4% ընտան, I Սաղար. սոմսերը, II Սաղար. սոմսերը, III Սաղար. սոմսերը, Թիֆլիսի քաղաք. Կրեդիտ. Ընդ., Բազուր, Թիֆլիսի հող. բանկի 5%, Բազուրի նաւթ. Ընդ., Գապուրական Ընդ., Մանթաշեան և Ընդ., Եօթէլի և Ընդ.

ՍԱԷՔՍԱՐ ԱՆՔՐՈՒՄԻ ՔԱՂԱՔԱՐ

Հրատարակչները: ԹԱԳՈՒՎ ԵՐԿՐԱՆԵԱՆ ԻՍԱՀԱԿ ՄԵԼԻՔ-ԱՂԱՄԱՆԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐ ԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Table with 2 columns: Item name and price. Includes items like Մ. Ա. Ղ. Ա. Ղ. Ա. Ն. Ա. Ն., Միգային անցքի, մեներական հիւանդու- թիւնները և սիֆիլիսի մասնագէտ-վերադար- լու է արտասահմանից և վերսկսել է իր անդ- ների ընդունելութիւնը.

Տ. ԳԵՈՐԳ-ԲԵԳԵԱՆ

Առաջին շինուած շինութիւնն ամեն օր. Առաւօտեան ժամը 9-ից մինչև 12 Երեկոյեան » 5-ից մինչև 7 Վերադարձուող փողոցի համար 3: (Ե. Ն. Ն.) 24-100

Ա. ՂԱՍՏԱՆԵԱՆ

Ընդունում է հիւանդներ ներքին և երեխայոց հիւանդութեամբ. 9-11 ժ. առաւօտեան, 5-7 ժ. երեկոյեան: Բողոքչիկի 30, տէլէֆօն 847. (Ե. Ն. Ն.) 5-5

Գր. Տէր-Գրիգորեանց

Ընդունում է հիւանդներին-ներքին (մասնաւո- ռապէս կը ծըր) և երեխայոց հիւանդութիւննե- րի. ունի բէնտակնեան կարխէտ. 154. Միքա- լիկեան պրօպագանդ, տէլէֆօն 825. (Ե. Ն. Ն.) 85-105

Բ. Գ. ԱՂԱՍՏԱՆԵԱՆ

տեղափոխվել է Եւանգելիան փողոց, № 12, Արքեպիսկոպոսի թաղամասից ոչ հեռու: Ընդունելութիւնը հիւանդները Առաւօտեան՝ 11-1 ժամ. Երեկոյեան՝ 5-6 ժամ. (Ե. Ն. Ն.) 4-5

Ա. ՄԻԹԱՐԵԱՆ

Ընդունում է մասնաւորապէս սիֆիլիս, մոր- թու և մեներական ախտ ունեցող հիւանդներ. ամենախ օր 12-2 առաւօտ. և 5-6 երեկ. Անձ վանքի փողոց, տուն 40: (Ե. Ն. Ն.) 6-100

Բ. Ժ. Կ. Ա. Պ. Ե. Տ. ԲՅՈՒՄ ԱՐԿՈՒՆԱԿԱՆ ԲԱՍՏՐՈՆ

Ստանագէտ միգային և սիֆիլիսի բնական հիւանդութիւնները, ընդունում է հիւանդնե- րին առաւօտեան 12 ժ.-1 ժ. երեկոյեան՝ 6 ժ.-9 ժ.: Կուրկի, Սեմեյակայի փ. № 20. (Ե. Ն. Ն.) 8-30

Ս. Յ. ԳԱՐՍԵԱՆ

Վերսկսեց ընդունելութիւնը. ներքին և ջրային հիւանդութիւնները: Ամեն օր 9-11 ժ. առաւօտ և 5-7 ժ. երեկոյեան: Վերադարձուող փողոց, № 13. տ. Սա- ֆարով: (Ե. Ն. Ն.) 2-20

Ս. Գ. ԵՐՄԱՂԱՆԵԱՆ

Ընդունում է հիւանդներ (բժշկութիւն, պղծար և արհեստական աստիճան շինել): Առաւօտեան 9-2 Երեկոյեան 4-7 Վանքի Մեծ փող. տուն Մարտիրոսեանի: (Ե. Ն.) 6-100

Ս. Յ. Ս. Ա. Ր. Ա. Ռ. Ի. Թ. Ի. Կ. Պատիւ ունեւ յայտնելու հայագրի յարգելի հասարակութիւններին, հայ եկեղեցական և ու- սուկանական վարչութիւններին, թէ կող- կասի, Անգրիկոկասի և թէ արտասահմանում գտնված հայ ազգայիններին, որ իմ եղբայր երաժշտագէտ Մակար Եկեղեցեանցի կազմած եւրօպական նոթայով եկեղեցական արար- դութիւնները բառաւայն կազմած և անկազմ զբոսը գտնվում են և ծախվում են ինձ մօտ: Մեծ քանակութեամբ առնողներին 20% զիջում կը լինի: Իմ հասցէն Թիֆլիս, Ավաբար, Կո- լարեւսկայա յլ. Ադամ Եկմալյանց. (Ե. Ն.) 1-3

Ս. ԴԱՐՄԱՆԵԱՆ

Ընդունում է հիւանդներ ներքին և երեխայոց հիւանդութեամբ. 9-11 ժ. առաւօտեան, 5-7 ժ. երեկոյեան: Բողոքչիկի 30, տէլէֆօն 847. (Ե. Ն. Ն.) 5-5

Ս. Գ. ԱՂԱՍՏԱՆԵԱՆ

տեղափոխվել է Եւանգելիան փողոց, № 12, Արքեպիսկոպոսի թաղամասից ոչ հեռու: Ընդունելութիւնը հիւանդները Առաւօտեան՝ 11-1 ժամ. Երեկոյեան՝ 5-6 ժամ. (Ե. Ն. Ն.) 4-5

Ս. ՄԻԹԱՐԵԱՆ

Ընդունում է մասնաւորապէս սիֆիլիս, մոր- թու և մեներական ախտ ունեցող հիւանդներ. ամենախ օր 12-2 առաւօտ. և 5-6 երեկ. Անձ վանքի փողոց, տուն 40: (Ե. Ն. Ն.) 6-100

Ս. Գ. ԱՂԱՍՏԱՆԵԱՆ

Վերսկսեց ընդունելութիւնը. ներքին և ջրային հիւանդութիւնները: Ամեն օր 9-11 ժ. առաւօտ և 5-7 ժ. երեկոյեան: Վերադարձուող փողոց, № 13. տ. Սա- ֆարով: (Ե. Ն. Ն.) 2-20

Ս. Գ. ԵՐՄԱՂԱՆԵԱՆ

Ընդունում է հիւանդներ (բժշկութիւն, պղծար և արհեստական աստիճան շինել): Առաւօտեան 9-2 Երեկոյեան 4-7 Վանքի Մեծ փող. տուն Մարտիրոսեանի: (Ե. Ն.) 6-100

Ս. Յ. Ս. Ա. Ր. Ա. Ռ. Ի. Թ. Ի. Կ. Պատիւ ունեւ յայտնելու հայագրի յարգելի հասարակութիւններին, հայ եկեղեցական և ու- սուկանական վարչութիւններին, թէ կող- կասի, Անգրիկոկասի և թէ արտասահմանում գտնված հայ ազգայիններին, որ իմ եղբայր երաժշտագէտ Մակար Եկեղեցեանցի կազմած եւրօպական նոթայով եկեղեցական արար- դութիւնները բառաւայն կազմած և անկազմ զբոսը գտնվում են և ծախվում են ինձ մօտ: Մեծ քանակութեամբ առնողներին 20% զիջում կը լինի: Իմ հասցէն Թիֆլիս, Ավաբար, Կո- լարեւսկայա յլ. Ադամ Եկմալյանց. (Ե. Ն.) 1-3

Ս. ԴԱՐՄԱՆԵԱՆ

Ընդունում է հիւանդներ ներքին և երեխայոց հիւանդութեամբ. 9-11 ժ. առաւօտեան, 5-7 ժ. երեկոյեան: Բողոքչիկի 30, տէլէֆօն 847. (Ե. Ն. Ն.) 5-5

Ս. Գ. ԱՂԱՍՏԱՆԵԱՆ

տեղափոխվել է Եւանգելիան փողոց, № 12, Արքեպիսկոպոսի թաղամասից ոչ հեռու: Ընդունելութիւնը հիւանդները Առաւօտեան՝ 11-1 ժամ. Երեկոյեան՝ 5-6 ժամ. (Ե. Ն. Ն.) 4-5

Ս. ՄԻԹԱՐԵԱՆ

Ընդունում է մասնաւորապէս սիֆիլիս, մոր- թու և մեներական ախտ ունեցող հիւանդներ. ամենախ օր 12-2 առաւօտ. և 5-6 երեկ. Անձ վանքի փողոց, տուն 40: (Ե. Ն. Ն.) 6-100

Կովկասի Ուսումնական Շրջանի հոգա- բարձական Թորոնի օրո- մով, որ հաստատված է Կովկասի Բաղրաբայի- կան պ. կառավարչապետի պաշտօնակատարի կողմից.

Կ. ԿՈՒՄԻՏԵԱՆԻ և Լ. ՍԱՐԳՍԵԱՆԻ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԲՕՐԱՆ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԲՕՐԱՆ